

ПРОВЕЖДАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – НОРМАТИВНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

Димитринка Кирова, Десислава Йосифова
dkirova@vtu.bg; dyosifova@vtu.bg

*Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“
гр. София, ул. Гео Милев № 158
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

***Ключови думи:** обществени поръчки; публични средства; тръжни процедури; пазар на обществени поръчки.*

***Резюме:** Основните икономически аспекти, свързани с прилагане на обществените поръчки, са преди всичко ефективността и ефикасността при разходването на публичните средства, намаляване на риска от измами и корупция, стимулиране на конкуренцията, понижаване на цената и повишаване на качеството. Казано с други думи, те се изразяват в спазването на принципите, заложен в Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор, а именно управлението на публичните средства да се осъществява по законосъобразен, икономичен, ефикасен и ефективен начин. В настоящия доклад се прави преглед на основни принципи при възлагане на обществени поръчки, цикъла на обществените поръчки, както и пазара на обществените поръчки в България в контекста на актуалното национално законодателство след 2020 година.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Възлагането на обществени поръчки представлява процес, който се осъществява съобразно система от правила, чрез който публичните органи на централно и местно ниво, публично-правните организации, а също и субекти, осъществяващи специфични дейности от обществено значение, сключват договори за тяхното изпълнение и разходват средства с цел придобиване на доставки, услуги и строителство, необходими за удовлетворяване на техните респ. различни обществени потребности.

По правило публичните разходи в значителна степен са предназначени за изпълнението на дейности, които представляват обект на обществени поръчки. Затова е развита детайлна правна уредба с цел осигуряване на прозрачното разходване на средствата и задоволяване на потребностите на обществото.

I. ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ И ИЗХОДНИ КОНЦЕПЦИИ ПРИ РАЗХОДВАНЕТО НА СРЕДСТВА (ПУБЛИЧНИ РЕСУРСИ) ЧРЕЗ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Укрепването на обществените поръчки е от централно значение в действията на публичните органи, за да се създаде едно по-справедливо общество, основано на равни възможности, устойчив икономически растеж и широко пазарно участие.

Осъществяването на съвременните обществени поръчки е базирано на някои ключови изходни концепции:

- *Съотношение качество/цена*: осигуряване на необходимите стоки, строителни работи и услуги по икономичен, ефикасен и ефективен начин;
- *Прозрачност*: оповестяване на информацията, свързана с процедури по възлагане на обществени поръчки, своевременно и по разбираем и достъпен начин;
- *Справедливост*: процесът по възлагане на обществени поръчки следва да бъде обективен и да осигурява равноправно третиране на всички участници;
- *Добро управление*: на обществените поръчки не следва да се гледа като на административен процес, напротив – те са възможност да се постигнат различни обществени цели чрез „интелигентно изразходване на средства”. Това може да доведе до повишаване на доверието в държавното управление и подобрения в екологичната и социалната сфера или иновациите.

II. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПРИ ВЪЗЛАГАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Обществените поръчки са основен инструмент за разходването на публични средства, както и на средства, свързани с осъществяването на редица дейности от обществено значение. Те имат широка социална и политическа роля, тъй като представляват значителен дял от публичните разходи, като тенденцията е той да се увеличава непрекъснато.

Обществените поръчки се възлагат в съответствие с принципите на Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и по-специално тези за свободно движение на стоки, свобода на установяване и свобода на предоставяне на услуги и взаимно признаване, както и с произтичащите от тях принципи на:

- равнопоставеност и недопускане на дискриминация;
- свободна конкуренция;
- пропорционалност;
- публичност и прозрачност,

като възложителите нямат право да ограничават конкуренцията чрез включване на условия или изисквания, които дават необосновано предимство или необосновано ограничават участието на стопански субекти в обществените поръчки и които не са съобразени с предмета, стойността, сложността, количеството или обема на обществената поръчка.

1. Принципът за равнопоставеност и недопускане на дискриминация се проявява в изискването на кандидатите и участниците, вкл. чуждестранните да се предоставят еднакви условия за достъп до обществените поръчки и равно третиране. Това означава за всички кандидати и участници да се прилагат едни и същи, предварително обявени критерии и правила, както при подбора, така и при оценката на офертите им, вкл. като се осигури на всички заинтересовани лица достатъчно информация за критериите и правилата, които ще се прилагат.

2. Принципът на свободна конкуренция – реализира се чрез изискването процедурата за обществена поръчка да се провежда по начин, който да позволява възможно най-широко участие на заинтересовани лица. То гарантира по-високи стандарти за възложителите, по-добро съотношение цена/качество и следователно по-ефективно разходване на публичните средства, което същевременно означава и предоставяне на по-добри услуги на обществото. При възлагането на обществени поръчки възложителите нямат право да ограничават конкуренцията чрез включване на

условия или изисквания, които дават необосновано предимство или необосновано ограничават участието на стопански субекти в обществените поръчки.

3. *Принципът за пропорционалност* – проявява се както в общото правило за съобразяване на всички условия или изисквания в процедурата с предмета, стойността, сложността, количеството или обема на обществената поръчка, така и в конкретни разпоредби (напр. ограничението в размера на общия оборот и др.)

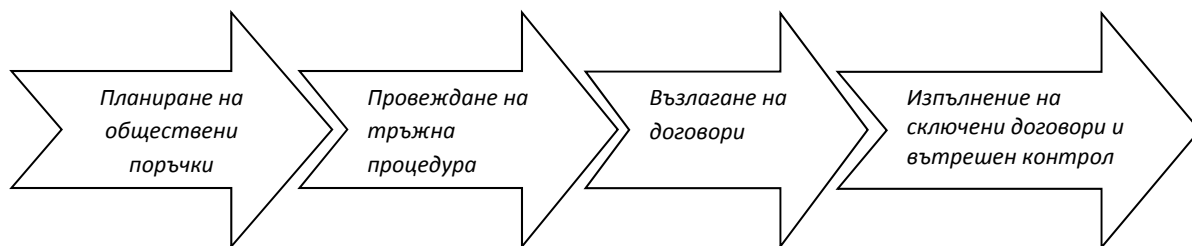
4. *Принципът за публичност и прозрачност* - спазването му се обезпечава чрез осигуряване на възможност за проследяване действията на възложителите с цел упражняване на обществен контрол върху разходване на публичните средства и на средствата, предоставяни от европейските фондове и програми, а на заинтересованите лица – чрез осигуряване на достъп до пълната информация, необходима с оглед евентуалното им участие при възлагане на поръчките. Принципът намира своето проявление преди всичко във въвеждането на конкретни задължения за публично оповестяване на документи и информация, които се публикуват при спазване на приложимите правила.

В рамките на представената и публично достъпна от отчетите на АДФИ информация, нарушенията, констатирани в резултат на извършените финансови инспекции, са класифицирани в зависимост от характера им като:

➤ нарушения на принципите за: *публичност и прозрачност*; *свободна и лоялна конкуренция*; *равнопоставеност и недопускане на дискриминация*. Те са дефинирани още като съществени нарушения, в т. ч. и не провеждане на процедури. Към тях са отнесени: не провеждане на процедури за възлагане на обществени поръчки при наличие на всички законови основания за провеждането им; не са събрани не по-малко от три броя оферти за възлагане на договори за малки обществени поръчки; поставяне на условия от възложителите, даващи предимство или необосновано ограничавачи участието на кандидатите в процедурите; сключване на анекси към договори за обществени поръчки, с които са променени цени, срокове за изпълнение и др., без да са налице законови основания за това; неоснователно провеждане на процедури на договаряне без обявление или договаряне с покана, вместо открити процедури;

➤ нарушения на правната рамка, определени като нарушения с процедурен характер или процедурни нарушения. Те се изразяват в следното: неспазване на предвидените срокове; не представяне на необходимата информация за публикуване в Регистъра на обществените поръчки; наличие на пропуски при оформяне на документацията, при определяне, внасяне и освобождаване на гаранциите на кандидатите за участие и изпълнение на обществените поръчки и други.

III. ЦИКЪЛ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ

Фиг. 1. Цикъл на обществените поръчки

На база горната фигура може да се направят следните пояснения:

1. *Планиране* - определя се чрез вътрешни правила на възложителите /бенефициентите/.

2. Провеждане на процедури – това е фаза, която включва в себе си множество подетапи, като изготвяне, утвърждаване на решение, обявление и документация за откриване на обществената поръчка, изпращане на решението и обявлението до АОП за вписване в регистъра на обществените поръчки; разясняване по документацията за участие при поискване от участник в нормативно определените срокове; издаване на заповед за назначаване на Комисия за провеждане на процедурата за обществена поръчка; разглеждане, класиране и оценка на офертите от комисията; издаване на решение за определяне на изпълнител на обществената поръчка; изпращане на решението до участниците и др.

3. Възлагане на договор - като правило, договърът се възлага на участника в процедурата, обявен като победител от оценителната комисия и се подписва най-малко 14 дни след уведомяването на участниците в процедурата.

4. Изпълнение на сключени договори и вътрешен контрол – това е много важна част на обществената поръчка, като започва с изпълнението на договора и завършва с окончателното плащане за доставените стоки, получените услуги или извършеното строителство. Последната основна фаза е свързана с реалното изпълнение на сключения договор.

IV. ПАЗАР НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРИЯ

Пазарът на обществени поръчки в България е част от общността пазар, като неговото състояние отразява същевременно и общата икономическа обстановка в страната.

Направените проучвания за възлагане на обществени поръчки с различен бюджет, обуславят необходимост от постигане на конкурентоспособен, открит и добре регулиран пазар за обществени поръчки, позволяващ оптимално използване на обществените фондове.

Богатата база данни позволява да се прави задълбочен анализ на текущото състояние на пазара на обществените поръчки и да се проследяват тенденциите на развитие. (Фиг. 2)

Фиг. 2. Динамика на обществените поръчки

Обществената поръчка (наричана също и публичен търг) е административна процедура за възлагане на поръчка за **доставки, извършване на услуги** или **строителни работи**, които се осъществяват в рамките на публичния сектор. В хода на тази процедура различните участници се конкурират помежду си със своите оферти, а възложителят (най-често някой държавен орган или общината) избира **най-добрата оферта** и възлага изпълнението на поръчката на този, който я е предложил.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Прозрачните и ясни правила, осигуряването на достатъчна публичност и липсата на дискриминация при възлагането на поръчки имат за резултат засилена конкуренция, а това води до по-ниски цени и реализиране на бюджетни икономии. Ето защо, за да се гарантира постигане на оптимален резултат не само от гледна точка на конкретните възложители, но и за обществото като цяло, е изключително важно да се осигури максимална ефективност и публичност при разходването на обществените финанси, както и на средствата, предназначени за дейности с обществено значение.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Българска агенция за инвестиции – Обществени поръчки
- [2] <http://trudipravo.bg/mesechni-spisania/>
- [3] Лазаров, К., Тодоров, Ив. Административен процес. София: 2018, Сиела Норма АД, с. 105.
- [4] [Public tendering rules in the EU - Your Europe \(europa.eu\)](http://europa.eu/public-tendering-rules)
- [5] [Обществени поръчки – ССБ \(sce-bg.com\)](http://sce-bg.com)
- [6] Национална стратегия за развитие на сектора обществени поръчки в България за 2014-2020 година

CONDUCTION OF PUBLIC PROCUREMENT IN REPUBLIC OF BULGARIA – NORMATIVE AND ECONOMIC ASPECTS

Dimitrinka Kirova, Desislava Yosifova
dkirova@vtu.bg; dyosifova@vtu.bg

Todor Kableshkov University of Transport
Sofia, 158 Geo Milev Str. 158
THE REPUBLIC OF BULGARIA

Key words: *public procurement, public funds, tender procedures, market of public procurement*

Abstract: *Main economic aspects connected with application of public procurement are effectiveness and efficacy in spending public funds, reduction of risk of frauds and corruption, stimulation of competition, decrease of price and increase of quality. In other words, they are manifested in following the principles of the Act for financial management and control in public sector, namely management of public funds to be executed in legitimate, economical, effective and efficient way. In the current paper is offered a review of main principles in assignment of public procurement, cycle of public procurement, as well as market of public procurement in Bulgaria in the contest of the current national legislation after 2020.*